

SMĚRY ROSTLINNÉ VÝROBY A HLEDÁNÍ OPTIMÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ V POLSKU

Trends of Crop Production and Searching for Optimal Technologies in Poland

Marcin KOZAK¹, Krzysztof JANKOWSKI², Jan ROZBICKI³, Magdalena SERAFIN-ANDRZEJSKA¹, Władysław MALARZ¹

¹Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu; ²Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; ³Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Úvod

Od 1. května 2004 je Polsko členem Evropské Unie. Mezi 27 zeměmi zaujímá 7. místo, pokud jde o celkový počet obyvatel, první místo v počtu obyvatel pracujících v zemědělství a na druhém místě (po Rumunsku) v počtu zemědělských podniků. Plocha Polska - 312,7 tis. km² (9. místo v Evropě a 68. ve Světě). Počet obyvatel je 38,1 mil. (8. místo v Evropě a 32. ve Světě). Polsko je velmi rozmanité. Lesy zaujímají více než 30 % plochy státu. Více než 75 % území leží ve výšce do 200 m nad mořem, a jen méně než 3 % nad 500 m (Dmochowska, 2008). Výměra zemědělské půdy je 16,2 mil. ha (51,7 % Polska). V jednotlivých zemědělských podnicích je 14,4 mil. ha. Průměrná velikost podniku je 7,8 ha zemědělské půdy. Více než polovina farem produkuje výhradně nebo převážně pro vlastní spotřebu, díky tomu se snižují výdaje na nákup potravin a rodinný rozpočet. Tradiční hospodaření je založeno na nízké spotřebě minerálních hnojiv, chemických pesticidů a průmyslových krmiv při výkrmu hospodářských zvířat, zejména skotu. Zemědělství zaměstnává 30 % obyvatel (Jabłońska-Urbaniak, 2009).

Hlavními plodinami v Polsku jsou:

- Obilniny,
- brambory,
- cukrová řepa,
- řepka olejka.

Významná je produkce:

- Zeleniny (cibule, zelí, květák),
- chmele,
- lnu.

Plodiny s vyššími nároky na půdní a klimatické podmínky jsou soustředěny v jiho-východní a západní části země a v regionu Żuławy a Warmia. Převažuje intenzivní pěstování obilovin, především pšenice, cukrové řepy a řepky olejné. Od integrace s EU je zvyšující se zájem o nákup zemědělské půdy, což má za následek zvýšení cen. Zintenzivnění tržních transakcí se zemědělskými pozemky na trhu se vyznačuje značnými regionálními rozdíly, podmíněnými především nabídkami různých agrárních struktur, ekonomickou silou farem a různou motivací ke koupi pozemků. Nejmenší obrat je uveden v jižních a centrálních oblastech, kde je struktura polského hospodářství nejvíce roztržštěna, dominuje zde převod pozemků na děti. Nejvyšší ceny půdy jsou v příměstských oblastech v důsledku dyna-

mického rozvoje nákupních center, což je nejméně užitečné pro zemědělství a naznačuje to, že poptávka ne vždy souvisí se zemědělskou výrobou.

Spotřeba obilovin. Domácí poptávka po obilovinách se pohybuje v rozmezí 26 až 28 milionů tun (Dmochowska, 2008). Mezi hlavní faktory způsobující změny v úrovni domácí spotřeby obilovin v různých letech jsou výkyvy hospodářského cyklu populace prasat a rostoucí produkce drůbeže. Spotřeba obilovin, která byla donedávna stabilní je v mírně klesající tendenci. Dominantní postavení ve struktuře domácí spotřeby má pastva. Průměrná přidělená spotřeba krmiv je 16-18 milionů tun obilovin, včetně 10,5-11,1 milionu tun pro prasata a 3,0-3,5 milionu tun pro drůbež. V posledních letech je patrný klesající trend ve spotřebě pšenice a ječmene jako krmiva pro zvířata ve prospěch kukuřice a tritikale. Do roku 2013 se bude poptávka po krmivech zvyšovat tempem posledních let, pak se začne snižovat.

Certifikované osivo. V roce 2008 byl rostoucí zájem zemědělců o nákup certifikovaného osiva. V době sklizně v roce 2008, zemědělci koupili více než 139 tisíc tun certifikovaných osiv všech plodin. Bohužel je snížený zájem o nákup sadbových brambor. V roce 2008 zemědělci koupili asi 58 tisíc tun sadbových brambor. Národní registr odrůd zemědělských rostlin zahrnuje 1227 odrůd, z nichž domácí odrůdy jsou zastoupeny z více než 50 %.

Minerální hnojení. V Polsku bylo v roce 2008 použito na 1 ha zemědělské půdy 132,6 kg NPK z toho dusíkatých hnojiv - 70,7 kg, draslíku - 33,3 kg, a fosforu - 28,6 kg. Poměr N: P: K hnojiv je následující 1,0:0,4:0,5. Spotřeba vápna na 1 ha zemědělské půdy je 38,5 kg. I přes zvýšení spotřeby vápenatých hnojiv je stále považována za nízkou, což negativně ovlivňuje půdní strukturu, a způsobuje tedy snížení výnosů. Zemědělství v Polsku se vyznačuje velkou rozdrobeností, menší produktivitou a rozhodně nižší spotřebou průmyslových výrobních prostředků ve srovnání se západoevropským zemědělstvím (Jabłońska-Urbaniak, 2009).

Systémy zemědělství

- **Konvenční zemědělství.** Konvenční zemědělci realizující maximalizaci zisku pomocí velké spotřeby průmyslových výrobních prostředků. Konvenční zemědělství dnes má klesající význam.

Rychlý růst cen průmyslových prostředků zemědělské výroby ve srovnání s cenami výkupu zemědělských výrobků přispěl ke snížení výnosů hospodářství.

- **Integrované zemědělství.** Integrované zemědělství má největší rozvojové šance v Polsku. V západní Evropě je tento systém usměrněn na značné omezení spotřeby průmyslových výrobních prostředků při nepatrném poklesu produktivity. V Polsku je však tento systém usměrněn na získání velké efektivity výrobních prostředků, používaných v

přiměřeném množství - na technologii racionálního využívání výrobních prostředků.

Integrovaný systém řízení výroby (IP) je produkce pomocí udržitelných zdrojů a biotechnologického pokroku v pěstování, ochraně rostlin a hnojení, se zvláštním důrazem na ochranu životního prostředí a lidského zdraví. Integrovaná produkce plodin pro získání nejvyšší biologické hodnoty a nutriční kvality je bezpečná pro lidské zdraví.

Program Ministerstva zemědělství a rozvoj venkova SW - Know Good Food v provozu od 1. května 2004.

Hlavním cílem programu je podporovat kvalitu potravin, certifikované osvědčení. Program má pomáhat spotřebitelům v kvalifikovaném výběru potravinářských výrobků a zvýšení důvěry ve výrobky s vysokou stabilní kvalitou a podporovat zdravý životní styl. Program podporuje výrobu dobrých výrobků a snaží se přesvědčit producenty, že se vyplatí investovat do kvality. Program je součástí politiky EU zaměřené na zlepšení kvality různých potravin v oblasti společného trhu. Produkty se známkou PDZ jsou zárukou nejvyšší kvality a důvěryhodnosti.

Výrobky v rámci programu Dobré Jídlo:

1. maso a masné výrobky
2. vejce a vaječné výrobky
3. mléko a mléčné výrobky
4. ovoce, zelenina, houby a jejich produkty
5. obiloviny a jejich produkty, včetně chleba
6. ryby, mořské plody a produkty
7. nápoje alkoholické
8. minerální vody
9. med
10. pečivo a koláče
11. byliny a koření
12. tuky
13. produkty založené na výše uvedených komoditách

Polsko se od roku 2004 podílí na evropském systému ochrany značení zemědělských produktů a potravin. Tento systém (tzv. - Politika kvality) je prováděn zvýrazněním značky na podporu vysoce kvalitních zemědělsko-potravinářských výrobků z určitých regionů nebo na podporu charakteristického tradičního způsobu výroby (Jabłońska-Urbaniak, 2009).

Použitá literatura

- Dmochowska H. 2008. Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich 2008. GUS, Warszawa, ss.483
Jabłońska-Urbaniak T. 2009. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, ss. 80.

Kontaktní adresa

dr hab. Marcin Kozak prof. nadzw. Katedra Szczegółowej Uprawy Roślin, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Pl. Grunwaldzki 24a, 50-363 Wrocław, marcin.kozak@up.wroc.pl